

HRVATSKI glasnik

Godina XVI, broj 33

17. kolovoza 2006.

cijena 80 Ft

Na Pečuškim ljetnim igrama 12. kolovoza nastupila je poznata hrvatska estradna umjetnica Danijela Pintarić

Foto: L. Tóth

Komentar

Bunjevci su Hrvati*Između svjesne hrvatske zajednice i zablude pojedinca*

Iako danas, barem u Mađarskoj, nije potrebno dokazivati da su Bunjevci „samo” jedna od brojnih hrvatskih etničkih skupina (kao što su u nas Bošnjaci, Dalmatini, Raci, Šokci, podravski, pomurski i gradišćanski Hrvati), ali tim više ponosna na svoju bunjevačku posebnost, s vremena na vrijeme nađu se pojedinci koji svojim (i sam se pitam svjesnim ili nesvjesnim) zabudama nastoje napraviti pomutnju. Ne uvidjevši, ili naprosto ne želeći uvidjeti da su Bunjevci po svemu, što će reći po jeziku („lipoj i milozvučnoj” ikavici, koja je najrasprostranjeniji hrvatski govor, i samo hrvatski), vjeri, običajima i nošnji pripadnici hrvatskoga naroda. Da i ne spominjemo pradomovinu bunjevačkih Hrvata, koja nije ni u Srbiji ni u Mađarskoj. Do danas Bunjevci su opstali i na onim prostorima u Hrvatskoj odakle su se naši preci doselili prije tristo i više godina.

Stoga nas ne čudi više puta spominjana, a sada i pokrenuta inicijativa za priznavanjem Bunjevaca kao posebne manjine i prikupljanje potpisa u Baji i okolnim bunjevačkim mjestima u Bačkoj čiji je začetnik i „ideolog” Mijo Mujić. Čitam kako u jednoj od svojih objava na internetskoj stranici zanosno slavi (svoje vlastito uvjerenje!) kako je odluka Državnog izbornog ureda kojom se ovjeravaju listovi za prikupljanje potpisa povijesni trenutak za Bunjevce u Mađarskoj, nakon čega preostaje samo sakupiti tisuću potpisa, te ih staviti na stol mađarskog Parlamenta radi izmjene Manjinskog zakona. Obraćajući se u prvom licu množine, otkriva i ime suinicijatora Ferenc Lharosa, s ponosom ističući da pokrenuta inicijativa mora biti uspješno zaključena. Unatoč „svojevrsnom” stajalištu Mađarske akademije znanosti, priznaje Mijo Mujić i dodaje, uspjeli su postići sve ono što su im brojni protivnici bez samopouzdanja podmetali. (Kako saznajemo, do 3. kolovoza ove godine prikupljeni potpisi dostavljeni su Državnom izbornom uredu (OVI), koji ih je poslao Državnom izbornom povjerenstvu (OVB) radi provjere vjerodostojnosti.) Međutim, ne spominje sadržaj po njemu svojevrsnoga stajališta Mađarske akademije znanosti, koji očito ne ide u prilog njegovu oduševljenju. (Naravno, koliko znam, ni Akademija nije mogla zauzeti drukčiji stav nego da su Bunjevci jedna hrvatska etnička skupina.)

No, čini se da je Mujićeva inicijativa osuđena na propast, poražena, kao uostalom i većina njegovih pokušaja. Podsjetimo samo da je u pitanju osnivač u najmanju ruku čudne udruge, Udruge preživjelih Bunjevaca, potom bivši predsjednik Srpske samouprave u Baji, stoga se nameće pitanje zna li g. Mijo Mujić uopće kamo i kome on sam pripada, da bi se uopće mogao zalagati za Bunjevce. Radi zanimljivosti moram spomenuti i njegovu najnoviju inicijativu, a to je najava da će spomenuta Udruga preživjelih Bunjevaca postaviti svoje kandidate na izborima za Srpsku manjinsku samoupravu u Baji. Kako piše, Bunjevaca je ionako mnogo više, u odnosu na mali broj Srba u Baji. Uistinu se iznova pitamo, zna li on sam kamo i kome pripada!? Poznaje li uopće Izborni i Manjinski zakon? Ili možda u statutu njegove takozvane udruge preživjelih Bunjevaca stoji da predstavlja i zastupa interese srpske manjine?

Dok M. Mujić traži priznavanje Bunjevaca kao posebne nacionalne manjine, bački Bunjevci su se već odavno opredijelili da su Hrvati, što su u nekoliko navrata i potvrdili. Posljednji put upravo učlanjivanjem u Savez Hrvata u Mađarskoj, te osnivanjem hrvatskih samouprava tijekom više mandata. Uoči predstojećih manjinskih izbora u listopadu ove godine, izbore za hrvatsku samoupravu bački su Hrvati (Bunjevci, Raci i Šokci) inicirali čak u 13 bačkih naselja (do sada ih je bilo 11), a registrirano je domalo 1500 Hrvata. Tko je onda preživio?

Stipan Balatinac

„Glasnikov tjedan”

Jedna od tema našega ovojotjednog broja jest stanje i položaj malih škola. Kako dalje s njima, jer državna potpora za male škole iz godine u godinu sve je manja. I nastava hrvatskoga jezika u Mađarskoj odvija se u nizu takozvanih malih škola u naseljima koja imaju manje od 1100 stanovnika. Oni iz državnoga proračuna dobivaju dodatnu potporu koja se iz godine u godinu pokazuje sve nedostatnijom, pa se mjesne samouprave suočavaju s pitanjem „zatvoriti školu ili nadomjestiti i iznaći sredstva” iz ionako skromnoga seoskog proračuna. Ali svemu postoji granica. Jer u našim slučajevima škola nije samo zgrada, već i rasadnik duha jer kada zatvorimo školu, kao da smo zatvorili vrata u svijet i onome hrvatskome što smo do tada imali u svome selu. Vrtići i škole s malim brojem djece ni desetak-dvadesetak njih. Zatvaranjem škola gubimo i kadrove koji su aktivni čimbenici u životu hrvatskih seoskih zajednica. Razočarani udaljuju se od nas, nemaju više onaj polet koji su nekada imali.

Sve je više prekograničnih projekata u kojima sudjeluju i naselja u kojima živi i hrvatski živalj, pa tako i u Podravini: Siget, Šeljin, Šikloš, Barča. U njima se nađu sadržaji na kojima i u

kojima sudjeluju i naši Hrvati, ali je njihova nazočnost još uvijek minimalna.

Nedavno je kao plod zajedničke suradnje Baranjske županije i Osječko-baranjske županije izdana trojezična brošura (na mađarskom, hrvatskom i engleskom), knjiga ulaganja koja prikazuje gospodarske mogućnosti ove regije i programe razvoja te postojeće gospodarske veze, ustanove, novčane izvore, natječajne mogućnosti, zajedničke gospodarske projekte i planove.

Projekt je započet 2003. godine u suradnji narečenih županija i natjecalo se za sredstva iz Phare CBC programa. Natjecalo se za projekte i sredstva koje su obje strane nakon stručnih usuglašavanja smatrale najprećim zajedničkim interesom. U sklopu priprema natječaja uključeni su i predstavnici dviju manjina, mađarske u Hrvatskoj (putem Saveza mađarskih udruga) i hrvatske u Mađarskoj (putem Hrvatske državne samouprave). Danas smo na pragu i na izvorima novih natječajnih mogućnosti koje nude europski izvori pa tako i suradnje hrvatskih i mađarskih prostora i krajeva, ostvarenja zajedničkih projekata. Neki kažu kako i za manjine u njima ima mnogo otvorenih mogućnosti koje bi trebalo znati iskoristiti.

Branka Pavić Blažetin

Nandor Horvat i Andraš Kolonović zainteresirane su upoznali s pletenjem košare

Aktualno

Pitali smo ...

Marija Pilšić:

„Gradišće neće krenuti na posebnoj listi!”

U prošlom broju Hrvatskoga glasnika se je pojavilo iz pera novinara Marka Dekića da na dođući izbori „Gradišće će krenuti na posebnoj listi”. Kako smo zatim iz već kih zviranjkov čuli, ova izjava nikako ne pokriva istinu. Naravno, smo se s našimi pitanji veljek obrnuli najkompetentnijoj osobi, Mariji Pilšić, predsjednici Društva Gradišćanskih Hrvatov u Ugarskoj, za objašnjavanje. Koji je sad zapravo stav naše regije, što naliže izborov?

Naše Društvo se je odlučilo na svojoj sjednici da u poznavanju ukupnoga broja registriranih biračev na manjinskoj listi, na sjednici Zemaljskoga odbora ćemo probati izboriti da Gradišće dostane 11 mandata u Hrvatskoj državnoj samoupravi. Uza to moram istaknuti

da su se u cijeloj državi najvećimi registrirali u našoj regiji, točno 3316 biračev, samo za nami idu Baranja, Bačka, Zala, Podravina i zadnja je Peštanska regija. Na nedavnoj sjednici Zemaljskoga odbora pri podiljenju mandatov pak su se u obzir zeli i broji registriranih, broji manjinskih samoupravov, a i podatki s popisa stanovništva. Ovako su naše dvi županije skupa dobili deset zastupničkih mjestov u HDS-u. Pokidob je naša odluka društvenoga tijela zvučala o 11 mandatu, na sjednici Zemaljskoga odbora sam morala pitati Skupšćinu, hoćemo li krenuti na Savezovoj listi ili će Gradišće postaviti samostalnu listu?! Vjerojatno je ovo potpuno krivo razumio nazočni novinar. Po mišljenju naših članov, Gradišće će krenuti na Savezovoj listi i ni u kom slučaju neće pokrenuti samostalnu listu.

Suprot svega toga, zato ste zadovoljni s ovim brojem gradišćanskoga zastupništva u državnom tijelu?

Naša regija u tijelu Hrvatske državne samouprave od 51 zastupnika trenutačno ima deset mjestov i u predviđenom tijelu, koje će vjerojatno sastojati iz 39 peršonov, dobit ćemo uprav toliko mjest. Naravno, samo onda ako se ugovor pošteno održi.

Hoće li biti neki novi kriteriji u izboru tih deset ljudi koji će zajti u HDS iz Gradišća?

Zastupnike državne samouprave po izbori će izglasati gradišćanska skupšćina. Uvjeti su jur jednoč odredjeni, to je odluka Kongresa i vjerojatno će i naša skupšćina od izabranih elektorov odibirati one Hrvate ki moru i kanu djelati za našu regiju ter ki ćedu sudjelovati u djelovanju državne skupšćine. Ufam se da ćedu oni bolje pred očima držati skupne interese od peršonskih.

-Tiho-

UMJESTO ISPRAVKA

U izvješću sa sjednice Zemaljskog vijeća Saveza Hrvata u Mađarskoj s pripremnim odborima Saveza i HDS-a za nastupajuće manjinske izbore održane 28. srpnja, a o čemu je Hrvatski glasnik donio napis 10. kolovoza u broju 32, napisao sam rečenicu „Gradišće će krenuti na posebnoj listi”. Na reagiranje (upućeno našem uredništvu) predstavnika Gradišća u pripremnom odboru za manjinske izbore, donosim detaljniju informaciju, naime, na toj sjednici nije zauzet kategoričan stav,

već se samo kao jedna od mogućnosti pojavila alternativa posebne liste za Gradišće. Naime, tada nije riješeno da će Gradišćanska regija ići na zajedničkoj Savezovoj jedinstvenoj listi jer će prije konačne odluke i usuglašavanja gradišćanski predstavnici konzultirati Skupštinu Društva Gadišćanskih Hrvatov i tek nakon toga donijeti konačnu odluku.

Marko Dekić,
novinar Hrvatskoga glasnika

BUDIMPEŠTA – U organizaciji Hrvatske državne samouprave, u Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi, gimnaziji i učeničkom domu Miroslava Krleže u Pečuhu 22. kolovoza s početkom u deset sati održava se Savjetovanje prosvjetnih djelatnika. Rad će se odvijati putem plenarnih predavanja i rada u sekcijama. Nakon svečanog otvaranja savjetovanja plenarno predavanje održat će voditeljica Glavnog odjela Ministarstva obrazovanja i kulture za narodnosti i etničke zajednice Anna Simon. Ona će izlagati na temu Novine u zakonskoj regulaciji javnog obrazovanja, s posebnim osvrtom na najvažnije zadatke narodnosnog obrazovanja. Nakon plenarnog predavanja rad će se odvijati u nekoliko posebnih sekcija. U sekciji za odgajateljice polaznici će poslušati predavanje nastavnika plesa Andrása Mészárosa o narodnim plesovima i pokretnim igrama za dob od 3. do 6. godine, te imati priliku uvježbati elemente plesova i pokretnih igara. U sekciji za učiteljice profesorica na Sveučilištu „Loránd Eötvös” Csilla Schiffer govorit će o smetnjama u učenju i učenju jezika. U sekciji za nastavnike i profesore gđa Irena Vodopija, profesorica na Filozofskom fakultetu u Osijeku, izlagat će na temu Metode poticanja na čitanje, a u sekciji za odgajatelje u domu voditeljica učeničkog doma Miroslava Krleže Marija Stanić vodit će razgovor na temu Održavanje discipline i organiziranje programa u učeničkom domu. U sekciji za ravnatelje ravnateljica Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma u Budimpešti Marija Petrič bit će voditeljica nevezanog razgovora o aktualnim problemima u školi.

KATOLJ – Dječji je vrtić ovih dana zatvoren i počet će rad 1. rujna. Za to vrijeme ne radi ni javna kuhinja u selu. Mjesec kolovoz vrijeme je kada se u vrtiću obavlja veliko spremanje i potrebno ličenje, bojanje. Na posljednjoj sjednici katoljskoga samoupravnog tijela zastupnici, na čelu s načelnicom Ankom Divjak, podijeli su pomoć koju je samouprava namijenila svojim školarcima. Tako je 35 tamošnje djece osnovnoškolske dobi te 15 srednjoškolarca i studenata dobilo jednokratnu novčanu potporu za školovanje od seoske samouprave sela.

VILJAN – U sklopu „Festivala podno Tenkesa”, u tom je mjestu 5. kolovoza nastupio i kašadski KUD „Dola”.

SIGET – Suradnja pograničnih hrvatskih i mađarskih naselja uz Dravu svako-dnevna je, pa tako i veze grada Sigeta s Donjim Miholjcem u kojem je nedavno boravilo sigetsko izaslanstvo. Zajednički kulturni projekti ostvaruju se i iz europskih izvora koji pomažu prekograničnu kulturnu suradnju. Sredstva su već dobivena, i projekti se ostvaruju putem sedam zajedničkih priredaba i postavljanja kipova koji simboliziraju kulturne vrijednosti u sedam naselja koja su se natjecala zajedničkim projektom. Za te programe dobivena je potpora od 46 milijuna forinti, a u njih su uključeni ovi gradovi: Siget, Šeljin, Šikloš, Barča, Donji Miholjac, Slatina i Sopje. Dio niza programa bio je i međunarodni folklorni festival priređen u srpnju u Donjem Miholjcu, festival lubenica održan početkom kolovoza u Šeljinu te festival pilećeg paprikaša koji će se koncem kolovoza prirediti u Šiklošu.

UDVAR – U subotu, 12. kolovoza, u mjesnome domu kulture opet je priređena dječja plesačnica. Na poticaj mjesne hrvatske manjinske samouprave dječja plesačnica se održava svakog mjeseca. Od učitelja plesa Blaška Stanića djeca su naučila razne dječje plesove i pjesmice. Sljedeći susret malih plesača i plesačica bit će u rujnu ove godine. Organizatori, inače, očekuju djecu i iz drugih naselja koji su zainteresirani za hrvatski folklor.

TUKULJA – U Tukulji, Kovinu i Bati u povodu blagdana svetog Stjepana kralja, 20. kolovoza, održava se Međunarodni folklorni festival Summerfest. Gradovi organizatori ponosni su na činjenicu što je nakon dugih godina rada Festival prerastao u događaj koji je poznat diljem Mađarske i šire. Deseti put zaredom ova tri grada nastojat će od Festivala napraviti najveći festival Budimpešte i Srednjodunavske regije. Iz 20 zemalja svijeta stižu sudionici Festivala, plesači i svirači koji su kod domaćina već od 12. pa sve do 22. kolovoza. Oni će u tom razdoblju stanovnicima ovih triju gradova i šire regije, nastupom u mnogobrojnim malim naseljima pokazati ljepote i vrijednosti narodnoga blaga, plesa i pjesme.

PEČUH – U kapelici Snježne Gospe na pečuškoj Brdici 12. i 13. kolovoza održane su pobožnosti i molitva te svete mise u povodu blagdana Majke Božje Fatimske. Održane su i svete mise na hrvatskom i njemačkom jeziku.

XII. Dani sela Natjecanje dvoprega u Santovu

Potkraj srpnja, u organizaciji Seoske samouprave, u Santovu su održani XII. Dani sela. Po običaju, u subotu, 29. srpnja, upriličeni su bogati cjelodnevni kulturno-zabavni sadržaji za djecu, mladež i odrasle.

Među ostalima, organiziran je tradicionalni malonogometni turnir koji je okupio 12 momčadi od Santova do Baje. Bajska momčad „Šugavica” obranila je lanjski naslov osvojivši Kup sela Santova. Najbolja domaća momčad, imenom Los Partizanos, turnir je završila na 4. mjestu. Drago nam je bilo vidjeti i hrvatsku mladež, većinom bivše učenike naše škole, nekadašnje i sadašnje učenike hrvatskih gimnazija u Budimpešti i Pečuhu, okupljene u momčadi RAIDS (iako su mogli naći i prikladnije ime), a uza svesrdnu potporu Pere Zorića, mjesnog poduzetnika, kojega ni generacijska razlika nije pomela da zaigra u društvu sina i njegovih prijatelja.

Recimo na kraju da su zauzeli zaslužno 7. mjesto s dvije pobjede (2 : 0, 2 : 1) s dva minimalna poraza od 1 : 0 iz neodlučenih 0 : 0.

U 18 sati u mjesnom domu kulture priređen je prigodni kulturni program u kojem su nastupili Ženski pjevački zbor Šugavica iz Srimljana i domaći KUD „Veseli Santovci”, koji redovito i s velikim uspjehom nastupa na ovoj seoskoj priredbi.

Na središnjemu seoskom trgu oko 21 sata uz prigodni program i pučku zabavu okupilo su više od tisuću ljudi, i mještana i gostiju, a dobro raspoloženje potrajalo je do zore. U nedjelju, 30. srpnja, u prijedopodnevnom satima Dani sela nastavljani su natjecanjem dvoprega, 4. kolom natjecanja amatera. Za Kup Bačke nadmetalo se 19 dvoprega, a najbolji domaći natjecatelj, osvojivši drugo mjesto, bio je István Reusz, već godinama jedan od glavnih organizatora ovog natjecanja, koji je potvrdio uspješnu seriju posljednjih godina. Od 14 sati za Kup Santova natjecalo se čak 27 dvoprega, bez domaćeg uspjeha. Međutim, valja spomenuti kako je s dvopregom nastupila i Dalma Varga iz Gare, bivša učenica hrvatske škole u Santovu (završila je 2005. godine), koja je izvrsnom vožnjom zaslužila posebnu nagradu za lijepu vožnju.

Ljubav prema konjima, i natjecanju dvoprega zavaljela je od svog oca, koji se redovito natječe. S. B.

Intervju

„Treba moliti i učiti ljude da uzmu u ruke hrvatske molitvenike“

Vilim Harangozo, gradišćanski Hrvat, rođen je u Petrovom Selu. Osnovnu školu završio je u svome rodnom mjestu, a srednje obrazovanje stekao je u Ostrogonu među franjevcima. Teologiju je studirao u Đuru, posvećen je 1968. g. u Sambotelu, gdje je neko vrijeme bio kapelan. Kao kapelan službovao je u Rábakéthelyu, Semenincu, Paki, Kisegu, zatim je postao župnikom u Donjem Seniku, službovao je u Števanovcima, Rábatóti, Slovenskoj Vesi i još u nekoliko naselja, sve dok nije premješten 1987. g. u Serdahel. Nakon 19 godina boravka u Pomurju, sredinom srpnja premješten je u Kiseg. Tijekom gotovo dva desetljeća ostavio je dubok trag u Pomurju i stoga odlukom Mjesne i Hrvatske manjinske samouprave sela Serdahela dodijeljeno mu je priznanje „Počasni građanin Serdahela“ koje je zaslužio uzdizanjem vjerskog života na tom području. Nakon svečanog čina 12. kolovoza na Danu sela Serdahela zamolila sam gospodina župnika da se malo prisjetimo provedenih dana u Serdahelu, odnosno u Pomurju.

Razgovor vodila: Bernadeta Blažetin

Sjećate li se još onih vremena kada ste došli u Serdahel?

– Premješten sam 1987. godine u Serdahel, a pod moju župu je pripadalo i naselje Mlinarci. Rekli su mi da tu je sve u redu, nema nikakvih problema, ali kada sam stigao i upoznao se s područjem, odmah sam si našao zadaće. Godine 1998. priključili su mi i Pustaru, naime, tamošnji župnik otišao je u samostan. Ni u jednom od tih sela nije bilo crkve, u Serdahelu je bila neka manja molitvena kuća, ali u drugim selima misa se držala u kapelici, ljudi su morali stajati vani i po kiši i po snijegu. Prvo su mi se obratili Serdahelci da izgradimo crkvu, ali sam rekao da je to potrebnije u Mlinarcima. Tako je započeta izgradnja Božje kuće u Mlinarcima, i posvećena 1990., zatim je započeta i u Serdahelu, koja je posvećena 1993. Poslije toga uz moju župu priključena su još dva naselja, Sumarton i Petriba. Sumartonska crkva bila je također u lošem stanju, i započela je njezina obnova. Zatim su se javili i Pustarčani da i oni žele svoju crkvu, i tako je započeta izgradnja i tamo, i posvećena je 1999. g.

Koliko znam, vi ste crkvu gradili i u inozemstvu, u dalekoj Africi.

– Da, nakon što je u Serdahelu izgrađena crkva, otišao sam u Tanzaniju gdje smo

gradili katedralu u Bulu, tamo se gradila 10 godina, to je posjetio i naš biskup. Za nekoliko godina sam opet posjetio to mjesto, gdje smo gradili školu za djevojčice, da bi one naučile kako se trebaju brinuti o svojoj obitelji.

Zbog čega vam je bilo važno da svako selo ima svoju crkvu?

– Selo mora imati svoju crkvu, ako ima vjernika, treba da bude mjesta i za molitvu, da bi imali mjesta kamo otići i moliti se. Ako selo nema crkvu, nema mjesta gdje bi otišao da posveti svaku nedjelju, jer u drugo selo već teže odlazi. Crkva je mjesto gdje se moli, gdje se posveti nedjelja, gdje se moli za Isusa i za njegovo uskrsnuće. Tako nam se vjera obnavlja i živi.

Prije Vas u Pomurju dugo nije bilo hrvatskoga svećenika. Nakon dugo godina opet ste vratili hrvatsku riječ u crkvu, ponovno su se vježbale molitve na hrvatskom jeziku. Mnogi su to teško prihvatili jer i vjernici su takvi da će izabrati ono što im je lakše, čega su se navikli.

– Bio sam prvi hrvatski svećenik u Serdahelu nakon 60 godina, u Sumartonu je bilo hrvatskog župnika malo duže, do 1958. g. To je jako dugo vrijeme, generacije i generacije su odrasle samo na mađarskoj molitvi. Stariji ljudi, koji su već većinom bolesnici, oni su bolje znali moliti se na hrvatskom jeziku, ali kako sam išao od kuće do kuće, ili od mjesta do mjesta, svugdje se molilo drugačije, tekst nije bio jednak. Mislio sam da prvo to treba ujednačiti kako bi se moglo zajedno moliti u crkvi, a isto tako zapisati i crkvene pjesme, jer ih je bilo dosta. Zatražio sam pomoć učiteljica da sakupimo to blago i da se izda u knjizi. Tako je izdan molitvenik „Nebeska ruža“ 1993. g. Knjigu bi već bilo dobro obnoviti jer ima nekih molitava koje nisu upisane u nju. Nakon što je izdana knjiga vjernici su imali u rukama hrvatski tekst i tako se moglo moliti. Nadam se da unatoč tomu što u selu nema hrvatskoga svećenika, vjernici će uzimati u ruke te knjige i nadalje se moliti na hrvatskom jeziku. Već sam razmišljao o tome da ću zaprositi biskupa da se nekako organizira misa i na hrvatskom

jeziku, ako drukčije ne, onda da se pozove iz Hrvatske, a i to bi bilo dobro rješenje da se uči hrvatski jezik na teologiji pa da barem malo znaju hrvatski novi svećenici, kako bi mogli održati hrvatsku misu. Naravno, ako se to može učiniti.

Nije li svejedno na kojem jeziku se moli?

– To je svejedno, ali svoju kulturu i jezik moramo čuvati i održati. Ako smo se rodili Hrvati, onda smo dužni održati svoje, s tim smo puno bogatiji. Na žalost, vidim da se jezik gubi, njegovo očuvanje ne ide bez crkve. U crkvu dođu sve generacije, i djeca, i mladi, i odrasli i stari ljudi, i tamo su svi skupa, u tom je crkva jaka. Treba ljude prostiti da uzmu u ruke hrvatske molitvenike i da se mole na tome jeziku.

Vi ste u Serdahelu pa i u okolnim naseljima bili nazočni i u društvenom životu. Uklopili ste se u razne aktivnosti. Bili ste jedan od najbržih igrača malog nogometa, odlazili ste u ribolov, sudjelovali na priredbama. Serdahelci će sigurno osjećati, a već i osjećaju Vašu odsutnost. Kako se osjećate kada nakon 19 godina morate sve to ostaviti? Nosite li u svome srcu dio toga kraja i ljudi?

– Naravno da nosim, svako mjesto gdje sam službovao dio je mene. Devetnaest godina brzo je prošlo, zapravo nisam ni primijetio jer uvijek sam tražio nove zadaće, radio, i godine su odlazile. S ljudima sam morao skupa raditi, to je i zadaća svećenika da se uklopi u onu sredinu kamo ide i da malo i utječe na njih, da ih odgaja na vjeru, na Isusova učenja. Biskup je odredio da odem u Kiseg, ja to prihvaćam premda nije došlo u najbolje vrijeme jer sam u Serdahelu započeo obnavljati župu, no obećao sam župniku Ferencu Doki da ću mu pomoći do završetka.

S kakvim osjećajem ste primili priznanje?

– Zahvaljujem svima koji su mislili na mene. Mislim da ovim priznanjem cijenili su mi onaj rad što sam učinio tijekom 19 godina na tom području.

Čestitam Vam na priznanju i želim Vam sve najbolje na novome mjestu, ali nadam se da nećete zaboraviti na pomurske vjernike i često ćete biti njihov gost.

Zajednička turistička ponuda s obje obale Drave

Prvi kolovoski vikend u Šeljinu je protekao u znaku Festivala lubenica. Trodnevno slavlje bilo je bogato športskim, kulturnim i zabavnim programima, od kojih se izdvaja međunarodna konferencija Zajednički kulturni i turistički marketing Podravske regije.

Na tome bilateralnom susretu nazočni su bili s hrvatske strane predstavnici općinskih poglavarstava i turističkih zajednica Donjeg Miholjca, Podravske Slatine i Sopja, a s mađarske strane zastupnici Barče, Šikloša, Sigeta i Šeljina. Po zamisli organizatora cilj ovoga prvog dogovora bio je da se s obje strane Drave počne razmišljati o tome kako bi se podravska turistička ponuda mogla ujediniti i zajedničkom marketinškom djelatnošću plasirati na tržište. Naime, kako su neki od izlagača naglasili: općine i mikroregije ni u hrvatskom ni u mađarskom dijelu Podravine nisu toliko bogate turističkim zalihama da bi mogle same primamiti veći broj turista. Poveže li se, međutim, više takvih ponuda s obje strane granice u jedinstveni marketing, mogao bi se postići veći uspjeh. Konferencija u Šeljinu zamišljena je tek kao početak ostvarivanja te zamisli, i sukladno s tim cilj je zasada bilo predstavljanje turističkih izvora općina, mikroregija i gradova koji su zastupljeni u projektu.

Inače, sudionici susreta nisu sasvim nepoznati jedni drugima jer već duže vremena surađuju u jednom od projekata Interreg III, zahvaljujući kojem će se u sedam naselja s obje strane Drave postaviti po jedan kip i u svakom od njih održati po jedna zajednička kulturna manifestacija. Ipak, ispostavilo se da ima mjesta daljnjemu međusobnom upoznavanju, jer obje strane imaju dosta toga novoga, još nepoznatog ponuditi na polju turizma.

Čini se da su se za predstavljanje svoje ponude nešto bolje pripremile hrvatske općine

Tako su nazočni mogli ne samo čuti nego i vidjeti ponudu Donjeg Miholjca: Mailathov dvorac, crkvu u baroknom stilu i Rekreativni centar Stara Drava. Melia Vidaković iz Turističke zajednice Donjeg Miholjca naglasila je da je u njihovoj regiji već zaživjela osnovna zamisao skupa, naime, u miholjačkim turističkim izdanjima navedeni su i harkanjski programi, a jednako tako u harkanjskim brošurama dobio je mjesto i Mailathov dvorac.

Podravska Slatina najveći naglasak u svom predstavljanju dala je projektu vinskih cesta. Papučki i bilogorski obronci oduvijek su davali dobra vina, na koje će se temeljiti buduća Vinska cesta. Predviđa se izgradnja infrastrukture u četiri odredišta: Pitomača, Virovitica, Slatina i Orahovica, gdje će turiste dočekati s kvalitetnom gastronomskom ponudom i smještajem. Računa se na organizirani dolazak skupina autobusom. Turisti bi se zadržavali na jednom odredištu dan-dva, te bi tako za tjedan dana proputovali cijelu Vinsku cestu.

Antun Mihoković, voditelj integracijskih poslova u Virovitičko-podravskoj županiji, iznio je zamisao da bi autobus s turistima na dan-dva mogao prijeći i u Mađarsku, kako bi se povezale ponude hrvatskih i mađarskih vinskih cesta. O ozbiljnosti te zamisli govori i to da je predstavljanje vinskih cesta bilo pripremljeno s mađarskim prijevodom.

Jozo Šantak, načelnik Općine Sopje, predstavio je projekt Od pustare do pustare. To je turistička biciklističko-konjičko-pješačka staza koja se proteže uz Dravu, i u kojoj je svakako najatraktivnija točka ergela u Višnjici. On je podsjetio na napore koji se ulažu s obje strane granice kako bi se izgradio most preko Drave između Sopja i Dravljanaca. Kako je rečeno, informacije s mađarske strane

jer su svoja izlaganja pomoću projektora poduprli i prezentacijskom građom, držeći se mudrosti pogotovo važeće u turizmu: jedan pogled vrijedi više od tisuću riječi.

govore o tome da je mađarska Vlada projekt produženja ceste br. 67 do Dravljanaca i izgradnje mosta svrstala u prioritete koji se moraju izgraditi do 2013. godine.

Na kraju konferencije nazočni su se dogovorili o nastavku projekta izgradnje zajedničkoga turističkog marketinga. Nije još odlučeno hoće li on zaživjeti u institucionalnom obliku ili će se nastaviti raditi po plenarnim sastancima, ali svakako nastavka će biti. Jedan od najzanimljivijih prijedloga stigao je od sigetskog izaslanstva, koje je predložilo da se sačini zajednički popis turističkih razvojnih zamisli kako bi to prekogranično spajanje u svakom trenutku moglo reagirati na natječaje što ih raspisuje Europska unija.

t. k.

SANTOVO – Iz vjerskog života

Povodom blagdana Uznesenja Blažene Djevice Marije, kojoj je posvećena i župna crkva podignuta 1752. godine, u nedjelju, 13. kolovoza, u Santovu je proslavljeno župno proštenje. Misna slavlja na mađarskom i hrvatskom jeziku predvodio je župnik Imre Polyák, a hrvatska je misa uljepšana pjesmom vjernika u pratnji bivšega kantora Ferenc Búranya i, kako je to već običaj, za vrijeme pričesti pjevanjem santovačkih djevojaka predvođenih učiteljicom Vesnom Velin. Svečana misna slavlja po nedjeljnome misnom redu služena su i u utorak, 15. kolovoza, na dan Velike Gospe. Kako je tom prigodom najavio mjesni župnik, u nedjelju, 3. rujna, misno slavlje iz Santova služiti će se uz izravni radioprijenos na postaji Radija Kossuth od 10.04 do 11 sati. Blagdan Male Gospe proslavit će se na župnoj Vodici 8. rujna u kasnim popodnevnim satima uza svečano misno slavlje na otvorenome.

S. B.

Spasiti male manjinske škole

Odlukom Odbora za pravna pitanja i Skupštine HDS-a 26. srpnja u sjedištu Hrvatske državne samouprave održan je Okrugli stol o problemima financiranja malih osnovnih odgojno-obrazovnih ustanova. Na sjednici bili su nazočni i predstavnici njemačke, srpske, slovačke, slovenske, rumunjske i hrvatske nacionalne manjine.

Jože Takač, predsjednik Odbora za pravna pitanja HDS-a

Mnogim samoupravama sve veći problem čini održavanje odgojno-obrazovnih ustanova. One koje imaju škole s malim brojem djece, već više godina samo vegetiraju jer sve svoje materijalne zalihe moraju uložiti u njihovo održavanje. Upravo zbog tih razloga neke samouprave se odlučuju na zatvaranje škole ili vrtića. Tako se to dogodilo u pomurskoj Pustari, a raspravljalo se o zatvaranju škole već i u Sumartonu, no neslužbeno se govori o zatvaranju škole i u drugim naseljima u kojima je ukupan broj učenika iz godine u godinu sve manji.

Općenita je to slika po cijeloj Mađarskoj zbog opadanja nataliteta, ali su manjinske ustanove ugroženije jer djeluju u naseljima s malim brojem stanovništva.

Odbor za pravna pitanja još u travnju tekuće godine izradio je skicu toga problema. Predsjednik Odbora Jože Takač pregledao je statistiku financiranja malih manjinskih osnovnih škola, onih ustanova koja djeluju u mjestima s manje od 1100 žitelja. Prije pet godina njihova je potpora bila veća nego u naseljima iznad 1100 stanovnika. Ta posebna pomoć iz godine u godinu se smanjila, do danas gotovo se izjednačila s ustanovama s većim brojem djece. Ako se uz to doda obvezatni porast plaće pedagoga, s kojim je također opterećen uzdržavatelj ustanove, normativa od 2005. na 2006. g. pala je 16%. S tim su postupkom onemogućene mjesne samouprave. Diferenciranje između škola s malim i s povoljnijim brojem djece gotovo je neznatno (7,9%).

Predsjednik Odbora, koji je ujedno i načelnik u Fičehazu, iz godine u godinu susreće se s tim problemom, on i vijećnici sela se bore za mjesnu školu jer znaju da je njezino održavanje presudno u usporavanju asimilacije manjine. Na tim mjestima, kako on kaže, škole nisu samo ustanove u kojima se

predaje manjinski jezik, nego i nositelji kulture, takoreći jedine ustanove koje zrače nacionalni duh, predaju budućim naraštajima nacionalnu svijest.

Zahvaljujući novoj uredbi 13/2006 Ministarstva odgoja i obrazovanja, dodijeljena su dodatna sredstva onim manjinskim ustanovama s predmetnom nastavom (prije dvije godine to se odnosilo samo na dvojezične i jednojezične škole) koje uzdržavaju samouprave onih naselja u kojima ima manje od 1100 stanovnika. Međutim, prema riječima g. Takača, ni to nije rješenje jer zbog onemogućenja ulaganja u naselju (sve se utroši na održavanje ustanova) samouprave će ubuduće razmišljati o zatvaranju škola, stoga u tom problemu potreban je zajednički stav manjina.

Prema sadašnjim podacima, u Mađarskoj manjinskih naselja gdje je broj stanovništva ispod 1100 ima 47 (posrijedi su naselja šest narečenih manjina), i obuhvaća 57 ustanova. To je oko 1950 školaraca i 380 djece predškolske dobi. Najbolje bi rješenje bilo da nedostatak financiranja tih ustanova Ministarstvo u potpunosti dopuni. Tu se zapravo i ne radi o nekoj posebnoj potpori, već o prenesenju materijalnih sredstava jer samouprave koje djeluju s deficitom, preko raznih natječaja nabavljaju potporu na kraju godine (npr. natječaj tzv. samoupravama koje bez svoje greške postanu deficitarne). Samoupravama bi bilo ipak bolje ovo rješenje jer tijekom godine mogle bi planirati ulaganja, imale bi svoj udio kod raznih natječaja.

Za Okruglim stolom svi su se složili s tim prijedlogom, no spomenuto je i to da nacrt financiranja manjinskih škola ubuduće bi trebalo izraditi ne samo za male škole, nego za sve, no rješenje malih škola je hitno.

Jože Takač prihvatio se izrade nacrtu na koji način bi se manjine obratile nadležnim organima o sufinanciranju manjinskih škola s malim brojem djece. Predsjednik Odbora sudionicima Okruglog stola je predložio da treba postaviti kriterije po kojima bi se mogla tražiti potpora jer današnja Vladina politika govori o racionalizaciji. Molbu treba vrlo dobro argumentirati, stoga manjine moraju same odrediti krug onih samouprava koje bi se mogle služiti tom potporom.

Zamislili g. Takača su ovi: budući da se radi o naseljima u kojima je broj stanovnika ispod 1100, među njima treba svakako izdvojiti ona koja su s povijesnim naslijeđem manjinska naselja. To bi možda mogla potvrditi i državna samouprava, postoje i razni doku-

menti u arhivima itd., time bi se dokazalo da su ta naselja već stoljećima manjinska. Potrebno je da se odredi i broj djece u tim odgojno-obrazovnim ustanovama jer, naravno, razumljivo je da s vrlo malim brojem djece ustanova ne može djelovati. Realan bi broj možda bio 60-ak s određenom snošljivošću, jer to je u skladu i s manjinskim zakonom prema kojem ako roditelji osmero djece traže nastavu na manjinskom jeziku, ustanova to mora osigurati. Trebao bi biti kriterij i to da u tom selu djeluje manjinska samouprava koja u neku ruku jamči nazočnost manjina, možda bi se mogao pogledati i postotak manjina u naselju.

Prema računanjima, među hrvatskim naseljima ima oko osam naselja gdje djeluju škole s malim brojem djece s predmetnom nastavom, ali računajući naselja ostalih manjina, bilo bi ih 47. Uzme li se za primjer škola sa 60 djece, Vlada bi toj školi trebala dati oko 28 milijuna forinti dodatne potpore godišnje, i tako bi ta ustanova radila po vrlo solidnim uvjetima. Ako se računa 47 naselja, to bi Vladi značilo oko 1,3 milijardi forinti. Prema predsjedniku Odbora za pravna pitanja, tu se radi ponajprije o političkoj odluci, i ta svota ne bi opteretila središnji proračun, a tim ustanovama pružila bi se sigurnost na elegantniji način. Prijedlog i nacrt pregledat će i predstavnici ostalih manjina, pa ako ih odobre i potpišu, predat će ih Uredu za nacionalne i etničke manjine, Uredu Vladina premijera i Uredu Parlamenta.

Beta

HDS-ov upitnik

Ovih je dana našim naseljima, manjinskim samoupravama i udrugama dostavljen HDS-ov upitnik u kojem se mole da najkasnije do 31. kolovoza 2006. godine dostave najvažnije podatke o svojim naseljima i zajednicama radi objave na Internetu.

Uz drugo traže se osnovni podaci naselja, mjesne župe, škole, vrtića i mjesnih udruga, zatim broj žitelja i broj Hrvata. Nadalje traže se simboli naselja, fotografije, razglednice, hrvatski simboli i drugi tragovi hrvatstva u pojedinim naseljima, te imena istaknutih i poznatih ljudi. Upitni list sadržava i pitanje u svezi s narječjem i govorom danoga naselja, a traži i podatke o prijateljskoj suradnji s naseljem u matičnoj domovini, te drugim naseljima, udrugama i kulturnim društvima.

S. B.

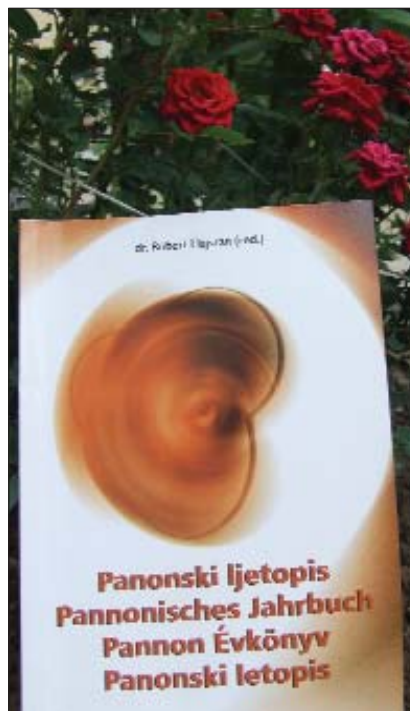
Još jedno gradišćansko ljeto s Panonskim ljetopisom

Naučili smo se na njega, čekamo ga, jer priznali ili ne, fali nam ako kasni. Ljetos ga imamo, još prez prezentacije u Gradišću. Ovo nam je jur trinaesto ljeto, kad moremo u ruki držati bogato štivo Hajszanove serije, pod četverojezičnim naslovom Panonski ljetopis/ Pannonisches Jahrbuch/ Pannon Évkönyv/ Panonski letopis. Ljetos je izabrano za ruho ove knjige barnasto-narančasta farba, jur stalnim, kruglo-ovalnim motivom na obrazu. Uzorni suradniki ljetopisa su ekstar pozdravljeni na tvrdoj korici u peršoni Zagrepčanke dr. Sanje Vulić ter prof. Đura Frankovića iz Petocrikve. Zvanaredna istraživačica i poznavateljica Gradišća Sanja Vulić je obranila svoju disertaciju lani u Rijeki, a gospodinu Frankoviću javno gratuliraju uredniki prilikom njegovoga 60. rođendana. Na već od pol jezero stranica jur po naučni rubrika, stručni područji su podijeljena poglavlja. U predgovoru zopet se javljaju vodeći političari panonskoga prostora, a i urednik dr. Robert Hajszan se obraća štiteljem. Glavnu srž ovoga almanaha činu refleksije, zamisli oko teme „Hrvatska u Europku uniju“ u koj se prvim za pero zame predsjednik Hrvatske Stipe Mesić, a Dragutin Pavličević na nimškom jeziku daje široki pregled na hrvatsku povijest. Ivo Prlender takaj piše o neki važni periodi povijesti Hrvatov, početo od hrvatskoga regnuma do slobodne Hrvatske i srpske agresije nad njom. Prik 24 stranice se ovde nizaju prekrasne slike iz različitih mjest naše matične zemlje. Još ki ni pohodio ove kraje od Dubrovnika do Zagreba, prik ovih

kolornih fotografijov, vjerujem, more se zaljubiti u jedinstvenu prirodu i zemlju kolosalnih, povijesnih znamenitosti ili u plavoljubičasti pogled Jadrana. I ovput su postavljena pitanja u svezi s pristupom Hrvatske Europskoj uniji. U anketi su sve skupa šestimi odgovorili dost izabrano na pretpostavke urednika. U poglavlju *Jubileji* su spomenute važnije obljetnice hrvatske i gradišćansko-hrvatske povijesti i kulture. Što za nas more biti interesantniji, pokidob su iz pera Đura Frankovića, je spis Spomen-svetačnosti povodom bitke kod Sigeta 1566., spominjanje na dušobrižnika Ivana Marevića, spominredice nepozabljenomu hrvatskomu piscu Augustu Šenoi. Nisu manje važni jubileji pjesnika Gradišćanca Ivana Blaževića, 60. obljetnica Crikvenoga glasnika Gradišća (Austrija), spominjanje Miroljuba Antu Evetovića ter i pjesnika, novinara, pokojnoga Santovca Branka Filakovića, a neke redice su posvećene velikoj ugarskoj revoluciji 1956. Pretežno su aktivni bili ovom prilikom i dijaki ter gradišćanski studenti, jer omladina je i ovput dost šareno napunila na raspolaganje stojeće listiće sa športom, prinosi, hrvatskom lirikom, studijami.

Ljetopis je u svoje objavljenje zeo za prezentaciju dva likovnjake Duška Abramušića iz Zenice ter Biljane Abramušić, rodod iz Slavonskoga Broda. Ovi umjetniki nam se predstavljaju sa zanimljivimi djeli, prekrasnimi impresijami, a vlašće čuti nam dodiljuju prik ulja i forma. Ispod „Narod i narodnosti“ javljaju se Gradišćanski Hrvati iz Austrije, Ugarske, Slovenci, Ugri s Burgenlanda, piše se o ugarsko-jugoslavenski Židovi, a vrlo je zanimljiv spis o najstarijoj hrvatskoj dijaspori u Janjevu (na Kosovu), kojega je napisao Primo Palčić. U posebnom nuglju se predstavlja nimški književnik Peter Paul Wiplinger, ki je jur dugoljetošnji suradnik Panonskoga instituta, a nam, štiteljem, su dobro poznate i njegove pjesme. (Kvar da oni ki ne govoru perfektno nimški jezik, malo što razumu iz ovoga djela knjige). *Kultura i literatura* je po djeli najopširnija, na svu sriču ovde jur moremo štati materijale i na hrvatskom i na ugarskom jeziku, a med najplodnije pisce moramo ubrajati i ovde Đura Frankovića. Robert Hajszan, Đuro Franković i Sanja Vulić pišu ovput i recenzije. Svenek familijarno raspoloženje šušljaju i u zadnjem dijelu najdena poglavlja kot čestitke. Posebno se svečuje ovde sa slovami Fric Stubić, negdašnji pinkovački načelnik, (80. rođendan), Đuro Franković (60. rođendan), Franjo Ostović (50. rođendan), ali se čestita, na-

ravno, i pinkovačkomu poglavaru ki je nastao zastupnik u Zemaljskom saboru Gradišća (Austrija) ter časnoj Gradišćanki Sanji Vulić za obranjenje doktorata. Uz veselje i radosti malo tužnije stranice se spominju nas na one ki jur ne moru med nami biti. Panonska lirika pak je zadnji akord u ljetnoj ponudi četverojezične PAIN-knjige, ku naravno i ovput s toplim srcem preporučam u vašu pažnju. Ako budete lazno imali pri ovi vrući dani, negde u hladu spustite se u sunčanu Panoniju, uz riči i znanosti.

-Tiho-

Trenutak za pjesmu

Ladislav Gujaš

starost

vjetrom doleti
pospana starost
i nasluti teško
zgaženu prekratku
budućnost
prestaje ritam
života
viseći na koncu
kao marioneta
isti vjetar
donosi prah
u usta oči nos uši
a u rukama blato
polako sušeći se
curi iz dlanova
i opkoljava cijelo biće

Iz povijesti hrvatskoga tiska
u Mađarskoj

I u školi čuvaju narodne običaje

Prije šest godina u mohačkoj osnovnoj školi „Széchenyi” uvedena je dvojezična nastava. Nastavnici, njih šestoro su svjesni činjenice da školski sat nije dovoljan za usvajanje jezika te rad na školskom satu nastoje obogatiti, dopuniti kroz slobodne aktivnosti koje stvaraju dodir sa našim jezikom i podižu samosvijest. Tako već u prvom razredu školski rad dopunjuju njegovanjem folklorne baštine, pjesmama i plesovima, sviranjem na tamburi, oživljavanjem nepatvorenih narodnih običaja, lutkarenjem. Za Božić su npr. učenici dvojezičnog odjeljenja pripremili takav program, koji je zadivio cijelu školu. Đaci su prikazali stare božićne narodne običaje onako, kako su ih doživljavali njihovi preci.

Naravno, u tome su im pomogli roditelji okupljeni u roditeljsku radnu zajednicu (Uzgređ budi rečeno, čini nam se nerazumnim nastojanje da se ta posebna roditeljska radna zajednica rasformira.) Kako doznajemo nastavnici i đaci (njih 86) sada pripremaju dva programa. Prvi će prikazati početkom veljače na tzv. male buše. Bit će to kulturno-zabavni program isprepleten raznim takmičenjima i zabavom. Paralelno teku pripreme i za jedan proljetni program koji će biti aktualan na Duhove. Također uz pomoć roditelja, roditeljske radne zajednice, obnovit će stare šokačke kraljičke narodne običaje. U slobodne aktivnosti ubrajaju se i česti zajednički odlasci u gradsku biblioteku odnosno muzej. Na proljeće – radi jezika i zbog jezika – mohački učenici će poći na jednotjedni boravak u Beli Manastir, gdje će se družiti i učiti zajedno sa svojim drugovima, kojima je hrvatski jezik neizbježna svakodnevnica.

Stipan Filaković

(Narodne novine, br. 5., 31. I. 1991.)

VARAŽDIN – Turistička zajednica toga grada od 25. kolovoza do 3. rujna priređuje Špancirfest (www.spancirfest.com). Varaždinski ulični festival, Špancirfest, „festival šetača”, omiljena je desetodnevna ljetna manifestacija grada Varaždina koja privlači velik broj posjetitelja. Za trajanja festivala cijela se varaždinska starogradska jezgra pretvara u jedinstvenu pozornicu na kojoj nastupaju glazbenici, glumci, plesači, performer i drugi izvođači iz Hrvatske i iz inozemstva, i oni glasoviti i još manje poznati.

Dalmatinci na sjeveru Mađarske

Malo se zna o tome da je u gradu Senandriji (Szentendre) stoljećima – od sredine 16. do druge polovice 20. st. – kucalo srce razmjerno snažne hrvatske zajednice, čiji su dušobrižnici do sredine 18. st. bili franjevci provincije Bosne Srebrne. Još se manje zna da je potkraj 1690. g. budimska administracija u tome naselju nastanila i skupinu beogradskih Hrvata koji su se ovamo sklonili od Turaka, i utemeljili katoličku zajednicu. Imena nekih njihovih svećenika s početka 18. st., među kojima nalazimo i poznate kulturne djelatnike: Venceslav Ružica (1709.), Augustin Benković i otac Kosovac (1710.), Antun i Bonaventura Kokić (1713.), Stjepan Budimir (1714.), otac Varadinčev (1712.), Antun Lipovčić (1717.), Bonaventura Mihaljević (1723.), Stjepan Vilov (1726.), Petar Spajić (1727.), Lovro iz Budima (1728.), Bonaventura iz Gradiške (1729.), Franjo Pečujlija (1730.), Nikola Radinčević (1732.), Luka Čilić (1733.), Marko Rupčić (1734.). U matičnim knjigama katoličke župe, koje se vode od 1705. g., neke se osobe dosljedno bilježe kao Dalmatinci („Dalmata”), dok drugi kao Hrvati („Croata”). Među mnogim prezimenima čitamo i ove: *Andriković, Antunović, Augustinović, Bakić, Barić, Bartalović, Benković, Brzić, Đuković, Filaković, Gašparović, Glavašević, Grguljkov, Grošić, Haljinarov, Ivanović, Jurković, Košutić, Krančević, Kubanović, Kuharović, Kuzmanović, Lovrenčević, Magdić, Mandić, Marčić, Marić, Marinović, Matijević, Mihalović, Mijakić, Mišković, Palković, Polčić, Postolović, Rupčić, Ružić, Sarić, Stipanović, Šimunović, Tomašević, Tomković, Žagarević.*

G. 1728. knez je senandrijskih katolika Antun Barbir. Hrvatski je učitelj 1853. Josip Behorović. Za župnikovanja Ivana Marčića i kapelanovanja Vendelina Komacheva, 1868. g., izdan je trojezični molitvenik za senandrijske katolike. Kako je u njemu najviše stranica pisano na hrvatskom jeziku, pretpostavljam da su i među onodobnim katolicima Hrvati bili najbrojniji.

Tada su čak i krštenice izdavali na hrvatskom jeziku. Senandrijac Ivan Radubić 1870-ih godina bio je marljivim suradnikom Bunjevačke i šokačke vile. Ivan Rastović (1783. – 1861.) rodom iz Senandrije, 1806. završio je studij teologije u Đakovu; župnikovao je u Aljmašu i Osijeku.

Naši su Senandriji dijelovima svoga grada i česticama prostranoga zemljišta nadjenuli lijepa pučka imena. Od mnoštva mikrotoponima izdvajam ove: *Dalmacijanska mala* (< mahala), *Perakova ulica*, *Buban*, *Čukovac*, *Kamenjak*, *Orlovac*,

Smolnica, *Klise*, *Ditelinište*, *Dolnjača*, *Podbrežje*, *Pračkova pronikva*, *Rabenica*, *Studenčina*, *Dobrica*, *Ivotino*, *Parložina*, *Blatina*, *Kopanica*, *Bab-Ivkin bok*, *Krišpole* (križ + polje), *Kruščica*, *Okrajac*, *Palevinka*, *Suvodol*, *Šikarina*, *Žednica*, *Dubovača*, *Prevojac*, *Remetinac*, *Trusište*, *Klokotnjača*, *Plavac*, *Juranova čuprija*, *Križnošina prtina*, *Lisko-vača*, *Šimin surduk*.

Hrvatski je jezik iz škole posvema potisnut već tako davno da se ni najstarije osobe ne sjećaju da su im preci u školi išta učili na materinskom jeziku. Asimilatorski nasrtaji sve su jače zapljuskivali i crkvene obrede. Kako bi se oduprli odnarođivanju, 1903. utemeljili su udrugu Dalmatinsko bratinstvo.

Proplamsaj nacionalne svijesti naše je sunarodnjake zahvatio i 1975. kada je Senandrija *Eva Drobilić* oživila stare hrvatske običaje: dodolu, Ivanjdan i „dalmatski” ukop.

G. 1998. preminula je zadnja osoba (Marica Pivarček-Valentin, r. 1907.) koja je još lijepo znala jezik svojih pradjedova. Današnji najstariji ljudi, koji sebe zovu Dalmatima, znaju tek poneku hrvatsku riječ ili kraću rečenicu, ali nacionalna svijest u njima još tinja, čemu je zorno svjedočanstvo i utemeljenje Hrvatske samouprave (1994.). Hrvatska se riječ danas čuje jedino u crkvi, dvaput godišnje, na zornici i na božićnoj misi, gdje 40-ak starih ljudi iz srca pjeva i moli, za njih već, na žalost, nerazumljive pjesme i molitve.

Živko Mandić

Gradišćansko shodište u Čembu

Pišice iz Hrvatskoga Židana i Petrovoga Sela k Majki Božjoj Celjanskoj

U južnogradišćansku Čembu u Austriji paralelno su se dvije grupe ganule pišice iz Petrovoga Sela ter Hrvatskoga Židana, 29. julija, subotu, da bi pohodili štatuu Putujuće Celjanske Marije, ka još do 25. augustuša boravi u spomenutom naselju. Pod peljanjem Štefana Dumovića, židanskoga farnika, dvanaestimi su pišačili krez 33 km, a Petroviščani su blizu 30 km napravili u tempu glavne organizatorice Ane Milišić-Horvat. Ujtro na petrovskoj granici mjesni dušobrižnik Ivan Šneller je blagoslovio 15 pišačev (dvime su bile došle iz Narde, a jedna iz Gornjega Četara) i naglasio je da svaki si mora izabrati cilj ovoga shodišća, zašto ofruje ove napore, zašto si zame na se pokoru. Vrime je brzo odletilo, dva-tri puta je bilo samo stanke. Najteže je bilo hoditi skroz na asfaltu, kasnije na šina, a što nas je najbolje mučilo, to je bila vrućina. Medjutim, jačke i molitve su nas jačale i nam pomagale u toj „borbi“. O ovom malom shodišču ovako je govorila Petroviščanka Ana Milišić-Horvat: – *Moj cilj je s ovim putem najpadlje da familija mir i Božji blagoslov doživi, s nukicami skupa. A drugo da se spomenem naših pokojnih, dvih bratov i pokojne Ane Milišić-Horvat, ka je na putu stalno s nami u misli, med jačkami i ka nam jako fali. Molimo Bogu i Mariji da pokojnim daju blaženi mir. U Čembu sada idem piše prvi put, al meni je najlipši – istina i daleki – put, shodišće u Celje. Ako mi Bog zdravlja da, onda ovo ljeto krajem augustuša kanim i deseti put proiti. Nardarka Estera Bošić je bila jur dvakrat u Čembi pri Celjanskoj Mariji, ali pokidob i ona pripada u onu grupu, čiji kotrigi jur dugo ljet skupa idu na celjanski put piše, mislila je da će se i ovom prilikom priključiti Petroviščanom, pak će se ganuti u Čembu, a još ne iz susjedstva. – Ovo je za me jako čuda vrid-*

Domaćin pozdravlja
peljača ovoga shodišća Štefana Dumovića

Hodočasnici iz Petrovoga Sela, Narde
i Gornjega Četara su išli te subote
oko 30 kilometarova

Mašu je služio
Ivan Šneller,
petrovski farnik

Najmladje
Petroviščanke
na putu

no, od svakidašnje muke, od svakidašnjega djela človik malo krajstane i dušno si jako puno u se more zeti na takovi puti. Mislim da za ovim se laglje djela, laglje idu svaki dani u žitku. Ovo je i mali trening pred celjanskim shodiščem, ko će ljetos za me biti jur šestnaesto. No, ki nije bio nigdar na ovakovom dugom pišačenju, gvišna sam da njemu je i 30 km naporno hoditi, no svaki zna zašto se je ganuo. Židanka Žužana Horvat ka je pak sa svojim sinom takaj piše došla u Čembu. je rekla: – Mislim da to gor ni tako dugi put, samo duša mora biti pripravna, a noge čedu nas pak odnesti. Majka Božja nam je nebeska majka i kad ja na koljeno vržem svoje ruke, oto znači da me ona priznaje za svoje imanje. Ovo ljeto se ne pripravljam u Celje piše, no svakomu to poručujem, ako more neka ide, jer tote će si na vjekovječni žitak kinče spravit. Pišači su se našli u Čajti s onimi vjerniki ki su bili došli s autobusi, auti, otkud su svi skupa – kih 200 ljudi – išli pred čembansku crikvu kade su domaćini s kipom Blažene Divice Marije pozdravili hodočasnike. Mašu je služio petrovski farnik u koncelebraciji Štefana Dumovića i domačega dušobrižnika u mirovini Štefana Herića. Tako s Marijom združeni u jačka i molitva, iz većsto gut se je ganula prošnja Blaženoj Divici Mariji da nas zame u svoju obrambu, a zahvalnim srcem je

zvišen i Bog, ki je izvor dobrote. Čembanci su zatim sve hodočasnike pogostili. Onde smo čuli da je kip Majke Božje Celjanske bio jur 1983. ljeta i pred desetimi ljeti u selu, a sada i treći put. Čez jedno ljeto je štatuu pohodilo već jezero vjernikov, otprilike 30 grup iz Hrvatske, Slovenije, Nimške, Ugarske i Austrije. Po informaciji Štefana Dumovića, još do 15. augustuša se moru najjaviti oni ki kanu sudjelivati pri velikom hodočašču Gradišćanskih Hrvatov, kad se otpravu piše u Celje. On čvrsto vjeruje da i ljetos će se ganuti u Štajersko kih 67-70 hodočasnikov iz gradišćanskih sel Ugarske.

-Timea Horvat-

Hodočasnici iz Ugarske s kipom
Putujuće Celjanske Marije su dospili
u čembansku crikvu

Santovci u Bilom Aljmašu

Tradicionalno hodočašće Gospi od Utočišta

Santovčani

Štovanje Blažene Djevice Marije

Štovanje Blažene Djevice Marije u Santovu vezano je za same početke santovačke rimokatoličke župe, a možemo reći i za njegove žitelje nakon doselidbe Hrvata pod vodstvom bosanskih franjevaca u ove krajeve. O tome nam svjedoče i najstariji župni (ujedno i seoski) pečati iz 1715. (kada su se počele voditi i matične knjige), odnosno 1840. godine s Gospinim likom. Ta je tradicija nastavljena i potvrđena prihvaćanjem (odlukom seoskog vijeća 29. svibnja) i posvećenjem seoskog grba 30. svibnja ove godine u okviru svečanoga misnog slavlja. (Posvetio ga je nadbiskup kalačko-kečkemetski dr. Balázs Bábel povodom 90. obljetnice krunidbe posljednjeg ugarskog-hrvatskog kralja Karla I. [1914. – 1918.] i postavljanja njegovih moći u santovačkoj župnoj crkvi).

Župnik Imre Polyák

Od davnina Gospino štovanje iskazuje se već tradicionalnim hodočašćima na bajsku Vodicu, judskoj Gospi, u Mariju Bisticu, Međugorje i druga mjesta.

Bački Hrvati tradicionalno hodočaste Gospi od Utočišta

Posebno mjesto u vjerskom životu bačkih Hrvata ima Gospa od Utočišta, kojoj kroz stoljeća rado hodočaste, a da bi ga razlikovali od Aljmaša u Mađarskoj, nazivaju ga i Bili Aljmaš.

U suorganizaciji Hrvatske vjerske zajednice i mjesne Hrvatske samouprave u subotu, 5. kolovoza, na blagdan Snježne Gospe, skupina santovačkih hodočasnika opet je hodočastila Gospi od Utočišta. Bio je to treći put Santovaca u Aljmaš u posljednjih deset godina.

Ukratko o svetištu Gospe od Utočišta

Prvi put potkraj 90-ih godina, kada su zatekli žalosni prizor u ratu 1991. do temelja porušene župne crkve iz 1850. godine. U Osijeku, 1. kolovoza 1998. pak sudjelovali su ispraćaju Gospina kipa i njezinu povratku u Aljmaš. Drugi put u Aljmašu su boravili uoči posvećenja nove župne crkve, koja je posvećena 1. kolovoza 2004. godine povodom obilježavanja 300. obljetnice aljmaškoga svetišta iz 1704. godine. I treći put Santovaca u Aljmaš povezan je s radosnim događajem, a to je nedavni blagoslov nove staze križnoga puta koji je podignut na mjestu nekadašnje kalvarije, porušene 1952. od strane Jugoslavenske armije.

Predvođene župnikom Imreom Polyákom, kantorom Zsoltom Sirókom i čelnicima hrvatske zajednice, Santovce je i ovaj put srdačno primio vlč. Ante Markić, upravitelj svetišta Gospe od Utočišta, koji je i sam više puta misio u Santovu, ali i u drugim bačkim naseljima. Pošto su izmo-

lili Križni put na novoj stazi, u župnoj su crkvi sudjelovali svečanoj misi koju je služio santovački župnik, a na orguljama pjesmu je pratio kantor Zsolt Sirók. Prije mise hodočasnike je pozdravio vlč. Markić, podsjetivši na zajedničke duhovne susrete u Aljmašu i Santovu. Osvrnuvši se ukratko na povijest svetišta, on je naglasio kako su Isusovci, spasiivši Gospin kip, iz Baranje ga donijeli u Aljmaš, na desnu obalu Dunava, južno od ušća Drave. Stara crkva, porušena u ratu 1991. godine, sagrađena je 1848. godine, a Gospin kip, koji se danas nalazi na oltaru smještenom lijevo po ulasku u crkvu, darovao je biskup J. J. Strossmayer 1857. godine. Papa Ivan Pavao II. s biskupom Marinom Srakićem posvećuje i kruni kip Gospe Aljmaške u Osijeku 7. lipnja 2003.

Kako je dodao vlč. Markić, nakon križnoga puta u vrijednosti 5,5 milijuna kuna trenutno se dovršava i III. etapa izgradnje svetišta. To su radovi na uređenju hodočasničkoga platoa i izgradnje servisno-uslužnih objekata svetišta. Hodočasnički ured, prodavaonice, isповједaonice, spremišta, sanitarni čvorovi i drugo, vrijedni 7,5 milijuna kuna.

Od Aljmaša do Vukovara

Nakon mise s nekolicinom župljana i svojih suradnika Santovce je pogostio u lijepo uređenome župnom dvoru. Poslije toga Santovci su nastavili put, a predvođeni velečasnim Markićem obišli su i okolna mjesta: obnovljenu crkvu u Dalj-planini, aljmašku filijalu s mađarskom zajednicom, Erdutsku kulu na obali Dunava, župnu crkvu, te daljsku crkvu, župu Dinka Klamara, koji je također misio u Santovu. Dok je crkva u Dalj-planini u ratu „samo“ opljačkana, vrata povadena, župne crkve u Dalju i Erdutu doživjele su istu sudbinu kao i aljmaška – porušene su do temelja. Međutim, one su u ovih nekoliko godina na istim temeljima podignute, njihova se obnova dovršava, svjedočeći o velikom htjenju i zalaganju tamošnjih župnih zajednica i uopće o privrženosti hrvatskoga naroda vjeri svojih predaka.

Na hodočasnom putu Santovci su nakratko obišli i Vukovar, posjetili su tamošnje Memorijalno groblje sa spomenikom žrtvama Domovinskog rata.

Duhovna suradnja aljmaške i santovačke župe se nastavlja

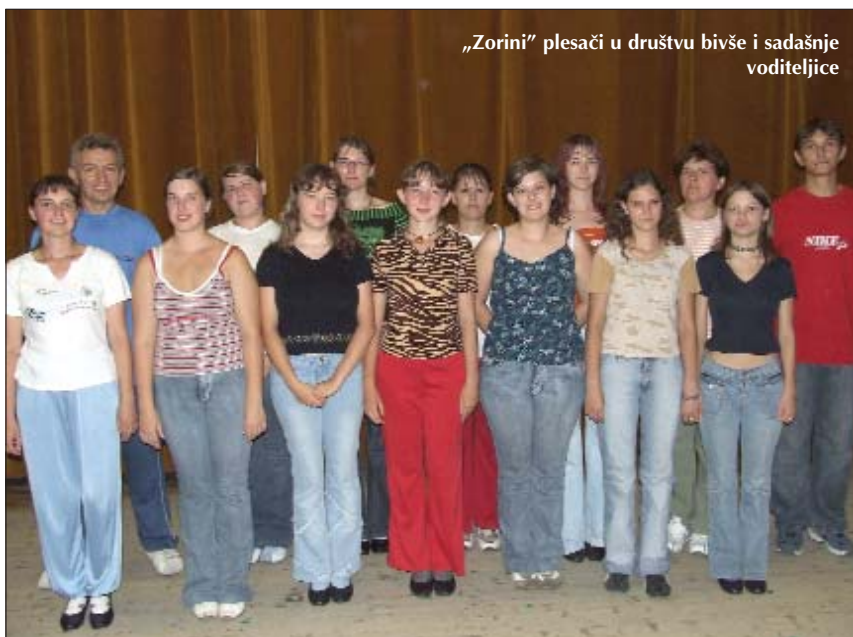
Duhovna suradnja aljmaške i santovačke župe bit će uskoro obogaćena novim duhovnim sadržajem. Naime, velečasni Markić pozvao je u goste santovačkog župnika da 19. kolovoza povodom proslavljanja blagdana svetoga Stjepana kralja, zaštitnika crkve u Dalj-planini s dvjestotinjak duša mađarske nacionalnosti, i prigodom posvećenja novog doma mađarske zajednice predvodi misno slavlje na mađarskom jeziku.

Tekst i slike:
S. Balatinac

Ljetna plesna škola u Aljmašu

Jedanaest godina rada KUD-a „Zora” u Aljmašu

U suorganizaciji Hrvatske manjinske samouprave i Bunjevačke plesne skupine „Zora”, od 4. do 6. kolovoza u Aljmašu je održana ljetna plesna škola, koja je okupila djecu i mladež pod vodstvom Zsuzse Konkoly Zeke, voditeljice društva. U mjesnom domu kulture okupljene sudionike podučavao je Boris Godar, predsjednik prijateljskoga HKUD-a „Matija Gubec” iz Tavankuta, s dvojicom suradnika. Za ljetnu plesnu školu organizatori su dobili i novčanu potporu od Gradske samouprave.

„Zorini” plesači u društvu bivše i sadašnje voditeljice

Omladinska plesna skupina „Zora” osnovana je još 1995. godine pod vodstvom učiteljice **Valerije Petrekanić Koszó**, a članovi su joj bili učenici hrvatske skupine Osnovne škole iz Rákócziyeve ulice.

Prvog siječnja 2005. godine plesnu skupinu preuzima mlada Zsuzsa Konkoly Zeke, koja vodi društvo čiju jezgru čine nekadašnji članovi, danas srednjoškolci.

Pod okriljem Bunjevačkog „Divan-kluba” i Hrvatske manjinske samouprave, plesna je skupina proteklih 11 godina redovito nastupala na gotovo svim priredbama aljmaških Hrvata: na spomen-danima Miroljuba Ante Evetovića i biskupa Ivana Antunovića, na gradskim priredbama, te na Županijskim smotrama hrvatske pjesme i plesa – ističu dvije dosadašnje voditeljice društva. Osim toga nastupali su i u drugim bačkim naseljima, i u inozemstvu. Gostovali su u matičnoj nam domovini Hrvatskoj, u prijateljskom naselju Bizovcu, zatim Mariji Bistrici, te u vojvodanskom Bajmoku. U baranjskom Kašadu nastupili su na folklornoj smotri „Zajedno za jedno”. Po običaju, redovito nastupaju i na Danima svetog Stjepana u

Aljmašu povodom nacionalnoga blagdana 20. kolovoza, a kako saznajemo, tako će biti i ove godine. Za listopad pak imaju poziv na program koji organizira Udruga za velike obitelji. Obično nastupaju u pratnji aljmaškoga Tamburaškog sastava „Bisernica”.

Društvo se temelji na 5-6 članova koji plešu od osnutka, a svake godine članstvo se mijenja s 3-4 nova člana –reče nam Zsuzsa Konkoly Zeke.

„Ponajprije njegujemo bunjevačkohrvatski folklor, baranjske hrvatske i makedonske plesove. Od 2005. na repertoaru imamo i mađarske plesove iz Šomodá, koje nas je podučio pedagog plesa Tamás Kopcsek iz Madaraša. Plešemo i moderne plesove, koreografiju irskih plesova Michaela Flatleyja.”

Kako dodaje, njihov rad, koji teče pod okriljem Hrvatske manjinske samouprave, novčano podupiru još Gradska samouprava, Narodnosno središte Bačko-kiškunske županije u Baji, a dodatna sredstva nabavljaju i putem raznih natječaja od Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine, od Hrvatske državne samouprave i drugih.

Godinama održavaju veze s tavankutskim

„Zorini” članovi vježbaju bunjevačke plesove pod vodstvom Zsuzse Konkoly Zeke

HKUD-om „Matija Gubec”, koji im je svojim izvodenjem bunjevačkih plesova postao uzorom. Sa željom da uvježbaju bunjevačke plesove poput njih, organizirali su ovogodišnji plesni tabor za aljmašku mladež. Tom su prigodom ugostili Borisa Godara, umjetničkog voditelja tavankutskog društva, s njegovim suradnicima. Sudionici tabora, 15-20 mladih, u tri dana uvježbavali su Momačko kolo, Subotičko kolo, Gajdaško kolo i druge bunjevačke plesove.

Premda su pozvani i mladi iz okolnih naselja Čikerije, Tataze, Matevića, odakle i sada imaju članova, oni se, na žalost, nisu odazvali. Tabor je prvi put održan lani kada su uvježbali mađarske i makedonske koreografije.

Voditeljica društva Zsuzsa Konkoly Zeke od svoje 12 godine pleše i pjeva bunjevačke plesove i pjesme. Pjevanje je započela kod pokojnog čika-Jose Ribara, poznatog učitelja tambure iz Baškuta. Na njegov poticaj upisala se u Glazbenu školu u Baji, gdje je usavršila svoje pjevačko znanje. Iako ne govori hrvatski, kao ni većina članova, otada je zaljubljenica bunjevačkohrvatskog folklorá. Više godina plesala je u aljmaškom KUD-u „Šalajdalom”, sve do 2000. godine kada se to društvo ugasio. Na državnoj smotri hrvatske pjesme, u dva navrata, 2002. i 2004., osvojila je prvo mjesto. Vidamo je i slušamo i danas na gotovo svim aljmaškim i županijskim priredbama gdje nastupa kao solistica. Usto kao „Zorina” voditeljica posvetila se odgoju mladih kojima pokušava prenijeti sve ono što je i sama naučila.

Tekst i slike: S. Balatinac

Biseri Drave na Jadranu

Sredinom srpnja članovi omladinskoga tamburaškog sastava „Biseri Drave” iz Starina i njihovi pratitelji proveli su deset nezaboravnih dana u Novom Vinodolskom.

Za ovo ljetovanje valja zahvaliti g. Ivanu Bandiću, generalnom konzulu Republike Hrvatske u Pečuhu. On je, naime, organizirao besplatni smještaj i prehranu mladim tamburašima u ljetovalištu zagrebačke organizacije Crvenoga križa u Novom Vinodolskom, a sve to kao nagradu za višegodišnje zalaganje u očuvanju kulturne baštine svojih predaka. Ova izuzetna gesta došla je u najbolji čas jer se četvrti naraštaj „Biseri Drave” upravo sada oprašta od sastava. Većina je članova završila osmi razred, pa odlazi u pečuške i dalje srednje škole prepuštajući mjesto u sastavu članovima novoga, petog naraštaja. Vodstvo sastava svakako je planiralo oproštajno druženje za ovo ljeto, a prijedlog g. konzula omogućio je da se taj tabor održi na najboljem mogućem mjestu: u Hrvatskoj, na Jadranu.

Tijekom deset dana, naravno, najviše je bilo kupanja, ali su „Biseri” i ovog puta pošteno radili. Nije prošlo pola sata kako su stigli u Novi, a već su s tamburama u rukama

ispraćali skupinu iz Sjeverne Osetije, koja se upravo vraćala kući. Prve i zadnje večeri održali su tamburaški koncert za stanovnike ljetovališta Crvenoga križa. Među publikom između ostalih bila su djeca iz mnogih (ne samo europskih) zemalja, koja su pohađala ljetnu školu hrvatskoga jezika u organizaciji Hrvatske matice iseljenika. Teško bi se mogao odrediti točan broj stanovnika „Ville Rustice”, ali je činjenica da u nju stane dvjestotinjak djece, a malo je bilo praznih mjesta.

„Biseri” su svaku večer prije večere kraćom svirkom zabavljali svoje vršnjake. Najomiljenije su ipak bile plesačnice, na kojima su starinski tamburaši ne samo svirali već i plesali podravske plesove, ujedno podučavajući ostale. Osim toga učile su se i nove pjesme, npr. „Biseri” su od pokupskih učenika naučili njihovu najpopularniju pjesmu Letovanić, koju su nakon toga više puta zajednički izveli.

Starinska su djeca tijekom desetodnevnog ljetovanja posjetila Crikvenicu i Vrbnik na Krku, kamo se putovalo brodom. Od izleta svakako je najveći doživljaj bio razgledanje Plitvičkih jezera. *t. k.*

Susret ministranata u Rimu

Od 30. srpnja do 5. kolovoza ove godine u Rimu je bio susret ministranata koji je okupio 200-ak tisuća ljudi iz cijeloga svijeta. Pečuška je biskupija poslala 140 vjernika, među njima i tri mala ministranta iz hrvatskog Udvara. Sofiju Kalmar, Mirelu Ronai i Marka Ronaija na put je pripremila njihova vjeroučiteljica Ágnes Tomola. Putovali su autobusom. Na putu prema Rimu posjetili su prekrasni grad Asisi, gdje su pogledali i crkvu svete Klare. Smještaj su imali u Rimu u drvenim kućicama u nekom kempingu koji je imao i svoju plažu. Djeca i njihovi pratitelji obišli su i grad Rim i

pogledali mnoge zanimljivosti. Na prvi dan održana je sveta misa za sve sudionike na Trgu svetoga Petra. Na drugi dan posjetili su Vatikan, najmanju neovisnu državu u svijetu, gdje ih je papa Benedikt XVI. primio i pozdravio. Na povratku mladi ministranti pogledali su talijanski grad Padovu. Kako mi Mirela Ronai reče, put je bio dug i naporan, ali će im susret ostati trajna lijepa uspomena. Djeca još uživaju u ljetnom odmoru, ali uskoro počinje nova školska godina, čemu se ne raduju previše.

Renata Božanović

Santovački „Školarac”

Glasilo učenika Hrvatske osnovne škole i učeničkog doma u Santovu „Školarac” (god. I, br. 1, veljača 2006.) me je iznenadilo, a još više obradovalo kada sam se upoznao s njegovim sadržajem.

Jednom prilikom vozeći se s ravnateljem škole Josom Šibalinom iz Baje prema rodnom mi Santovu, govorili smo o tome kako bi dobro i korisno bilo da naša santovačka djeca sa svojim pismenim radovima, pjesmicama ili crtežima upotpunjuju Malu stranicu, djeci namijenjeni prilog našega tjednika. Od tada nije prošlo ni godinu, a „Školarac” je ugledao svjetlo dana. Pročitavši u njemu stihove Marina Prodana „Ljubav” i Natalije Hordoši „Maskenbal”, osnažila se u meni nada da će Santovo još iznjedrili pokojega stihotvorca, poput poznatih književnika, pjesnika kao što su: dr. Mišo Jelić (odvjetnik, pripovjedač, pjesnik), Brnja Andrin (učitelj, pjesnik), Grga Andrin (župnik, dekan, pripovjedač i pjesnik), Marko Fucin (učitelj, pjesnik i novelist), Marin Pejcin (pučki pjesnik), Stipan Blažetin (nastavnik, pjesnik i dramopisac), Matija Prodan (tesar, pučki pjesnik), te još i danas pišući Joza Blažev (pučki pjesnik) te Marko Dekić Bodoljaš, književnik, pjesnik, koji i ovim putem želi urednicima i autorima santovačkoga „Školarca” mnogo uspjeha u njihovoj plemenitoj djelatnosti očuvanja materinske nam riječi.

Maskenbal

Gledam ovu djecu,
sva su se obukla
u neku masku.
Djevojčice u vile, kraljice,
princeze, mačke,
a dečki u kralja, mačka,
pjevača, klauna.

Natalija Hordoši

Ljubav

Ljubav je cijeli svijet,
Ljubav je jedan lijepi cvijet,
A ponekad ljubav je tužna
Kao jesen, veoma mutna.

Dok živimo, moramo voljeti,
Ako ne volimo, nećemo ništa imati.
Svaki dan kad se probudimo,
Nećemo imati koga da poljubimo.
Ako nekoga volimo,
Odmah srce otvorimo.
Ljepši će biti svijet,
Kao jedan lijepi cvijet.

*Marin Prodan, 8. r.
(d.)*

Atraktivna i dobro poiskana RE-NATA U nardarskom centru gradišćanske mladine

Svi mi, mladi ali i zreliji ter vjerujem i cijelo stanovništvo Narde, se je živciralo, kako će se odvijati četverodnevna, najveća manifestacija Društva gradišćanskohrvatske mladine u Ugarskoj, prvoga augustuškoga vikenda. Ki su jur bili nazoči 1997. ljeta, prilikom prvoga omladinskoga tabora u ovom južnogradišćanskom selu, jur napamet su znali da šatori, a i sve centralne priredbe će biti polag nogometnoga igrališća. No, ljetos postavljani mali šatori za spalo taborašem, ostali su prazni, zavolj nevrimenta, ali veliki šator se je jur iz daleka bilo. Ovde se je zabavljala krema naše mladine, od Petrovoga Sela do Koljnofa, a došli su sudionici iz Slovačke ter i Hrvatske. Slušali su mladi brojna predavanja, sklopili nova poznanstva, prijateljstva, tancali su do zore, a i upoznali su kulturu, povijest, etnografiju, tradicije ovoga naselja. Prve tri dane zgoditke je stalno sprohadjala godina, a 3. augustuša, četvrtak, jedva su se doselili stanovnici RE-NATE u šatore, pogibelni vihor je je otirao na sigurnije mjesto, pod krov kulturnoga doma ter ognjogasnoga stana. No, ali i onde je bilo veselo i nikako dugo, ni po danu ni u noći. Narda sa svojim susjedom Gornjim Četarom ima te kondicije da ne samo u riči nego sa svidikom i istraživači more predstaviti vrime Želznoga zastora, a i prik četarskoga muzeja su mogli i u praksi upoznati sudionici kako je izgledao čas minov, drotov i pištoljov u ovoj pograničnoj zoni. Nardarci, kot organizatori, a i ljubitelji hrvatske pop-glazbe, početkom ovoga ljeta su na (županijski) sambotelski Hrvatski bal pozvali Vlada Kalembera, a i za noćni koncert u petak je pao izbor na njega. Svi ki su došli nisu se razočarali u njemu i njegovom bendu, izmjenično su s Pinka-bendom držali u ruki i raspoloženju brojnu publiku. Ovde moramo dodatno istaknuti prisičku žilavost jer, kako smo čuli, dičaki su krenuli veljek za zabavom k jednomu Nardarcu dobrovoljno na betoniranje. Njeva

Glavni organizatori RE-NATE sliva: Rajmund Filipović, predsjednik DGMU-a, Ingrid Fasching, Kristina Glavanić ter Zsolt Somogyi

Nardarski načelnik dr. Šandor Horvat je držao predavanje o svojem rodnom selu

dobrodušnost svakako je hvalevridna, a njim je morebit i dobro došla fizička avantura u zori. Subotu dopodne glavna urednica Hrvatskoga glasnika Branka Pavić-Blažetin je predstavila mladim tajednik Hrvatov u Ugarskoj, a pri tom se je diskutiralo i o razni stvari ke naližu novinarski posao kod Croatice. U povijesti gradišćanskoga omladinskoga tabora prvi put se je zgodalo da je peljačica redakcije pohodila ov važni forum na zapadu Ugarske. Načelnik dr. Šandor Horvat je pomoću kipic predstavio Nardu, a zatim su placu prikzeli čuvari tradicij. Nandor Horvat, Andraš Kolonović su pleli košare, Petar Benčić je pokazao kako se plete korbač, šiba, a Tereza Daniel, prvenstveno divojkam, je predstavila kako se načinja lampas, ukras za stan. U nogometnoj utakmici su se mogli istrudjati dičaki, a konjskoj paradi svi su se mogli samo diviti. Dobro je uspjele i predstavljanje najmladnjih gradišćanskih zabavnih bendov. Sve u svemu, moremo reći da je spravišće i ovput dobro prošlo, atmosfera je bila sad jur ona naučno-frenetična. Organizatori su i ovom prilikom dušu i srce vregli u djelo ter pripravljanje, a kuharice u čuvarnici s fanjskim jili su pogostile svenek gladne i žedne mlade. Po neslužbenoj izjavi predsjednika DGMU-a Rajmunda Filipovića, serija omladinskih susretov se dojuče ljetu nastavlja u Undi. *-Tiho-*

Prisička brigada je imala svoju bazu u Ognjogasnom stanu

RE-NATA iz različitoga gledišća

Rajmund Filipović, predsjednik Društva gradišćanskohrvatske mladine u Ugarskoj:

– Malo je drugačije bilo meni, zavolj toga da sam ovde jur ne samo obični taboraš nego predsjednik omladinskoga društva. Dani su dosta dobro prošli, hvala Bogu, iako nam je nevrime doneslo čuda godine,

tako smo bili od pete do glave mokri u četvrtak. No, izvan toga sve je prošlo po planu, kot smo to najpr izmislili. Jako sam veseo da su ovput zopet dost čudami došli. Većimi, nek su to mogli dojt u prosjeku prlje, u prođući tabori. Programi su bili i za me jako interesantni, problemi su se pojavili treći dan kad je jur dost teško bilo izdurati predavanja zato jer su svi jako trudni bili. Med atrakcije ovoga tabora moremo ubrajati neočekivanu godinu, to će biti, mislim, za svakoga nepozabljiva avantura. Istraživanje negdašnje pogranične situacije posebno je za one nudio zanimljivosti ki živu malo odaljeno od hatarov. A vrhunac ovoga spravišća je bio, prez sumlje, koncert Vlada Kalembera i njegovoga benda. Ufam se da svi ki su došli dobro su se čutili i kljetu će nas zopet počastiti svojom nazočnošću i na Undi.

Robert Kolnhof, jedan od domaćinov i glavnih organizatorov:

– Kad nam je bio prlje devet ljet ovde tabor u Nardi, isto nam je bilo ružno vrime, kot sad, godinu, blata smo imali. Onda sam bio ovde kot pomoćnik, a naši ljudi su isto tako čuda pomagali kot i ovput. Karšto smo pravali, pomagali su nam kot i jedan večer kad smo imali problemov s elektrikom. Majstor je veljek došao i poriktao je sve da fešta ide dalje u redu. Dobro smo se čutili i spoznali smo puno mladih. Hrvatsku rič smo još već čuli, onda su bili mladi meru jači u hrvatskom govoru nek sada. Mi smo već ljudi čekali iz Esterajskoga, ali nisu nam došli. Ne znam zač! Mislim da je vridno viker ovakovo što organizirati jer s tim je i Narda pokazala da more organizirati veliku feštu, još i za 600 ljudi. Ov tabor dugo se zabiti neće!

Filip Balaž, *Devinsko Novo Selo (Slovačka) – taboraš*

– Meni se sve vidi ovde, za tabor smo doznali tako da imamo dugo ljet već poznanike Koljnofce, oni su super ljudi i jako rado smo s njimi. Sad se pripremamo nogomet igrati, puno programa je, šport, predavanje o selu, o ovoj krajini, to je jako važno. Mislim da ako kanimo nešto dalje organizirati, biti skupa, onda moramo imati prijatelje iz cijeloga Gradišća, da budemo kot jedna grupa. Večeri nisu bili, jutro su bila, jer smo plesali do zore svaki dan. Mi smo mladi ljudi, ako se volimo družiti, nam nij tribi spavanja. Lani sam bio u Prisiki u taboru i drugo ljet se redim. Ako će biti za sto godina tabor, i ako još živim, ja ću biti tamo!

Petar Mogyorósi, *diozimatelj iz Koljnofa*

– Lipo je ovde, kumaj već imam glasa. Čera je bilo malo opasno, do jutro smo plesali. Mnogo imam prijateljev u Austriji, Slovačkoj, a to me veseli da imam ovde i nova lica. Na početku se još nisu pominjali, ali pokidob vidu da su jedni ovde ki nek po hrvatski razumu, onda divojke veljek imaju i motivaciju za hrvatski jezik. Meni su najzanimljiviji programi bili kako su stariji, dide predstavili nam kako se šibe i košare pletu, a i to ni najzadnje da od krčme prik nogometnoga igrališća sve do crikve, sve važnije institucije znamo, kaj su u Nardi. Ja sam opet nove prijatelje upoznao, dobro sam se ćutio, pominao sam se po hrvatski, a bio sam i med najlipšimi divojkami, kad to su naše Gradišćanke. Tako morem reći da je naš tabor svaki put, svako ljet nepozabljiv!

-Tiho-

Završni dan omladinskoga spravišća Folklorna i ognjogasna nedilja

Uime domaćinov Kristina Glavanić je zahvalila predsjedniku DGMU-a Rajmundu Filipoviću pomoć u organiziranju četverodnevna tabora

Narda ima tu sriću da u susjedstvu ima svoju partnersku općinu Čembu, a u Hrvatskoj prijateljske veze njeguje s gradom Murškim Središćem. Samo od sebe je razumljivo da tako nijedna vekša priredba nij održana prez partnerov, prijateljev. Tako su i ovput iz dvih spomenutih mjest dospili na završni dan omladinskoga tabora brojni gosti. Gradonačelnik Murškoga Središća Rudolf Klennert je peljao hrvatsku delegaciju u koj su bili njevi folkloriši ter i predstavniki ognjogascev. Joško Čenčić, čembanski biro, je takaj vodio u Nardu svoje tamburaše, a još i od hrvatskoga je brojnija bila ognjogasna kompanija iz njegovoga sela. Pred programom smo, naravno, sve načelnike iz trih držav našli pri jednim stolom, kade je gvišno pala ka-ta rič i za daljnu suradnju. Nardarski pjevački zbor je otvorio ovo folklorno otpodne s našimi jačkami, a za njimi su plesnom i muzikalnom predstavom vodili nas po Medjimurju tančoši i svirači Murškoga Središća. Tamburaški orkestar Čembe je jur dosad izdao i tri CD-ploče, kako je prvak sela povidaio, a i ovput je oduševio domaću publiku kot i taboraše iz raznih sel. U ceremoniji predaje darov i

Jačkarni zbor Narde

petroviski predsjednik se je presenetio, kako je Kristina Glavanić i njega pozvala na binu da bi prikudala nardarski poklon za onu pomoć, podupiranje ko je nudio krez tih nardarskih danov. Dokle se je završio program pod šatorom, nardarski ognjogasci su jur bili gotovi na šart ognjogasnoga spektakla, pri kom su bili partneri iz Čembe, a i Murškoga Središća isprobati neke stručne stvari. Kako je vrime bižalo, na obrazu organizatorov, a i kod taborašev sve jače i bolje smo upametzeli znake truda, napora. S nediljnom zabavom petroviskoga Timar-trija je i oficijelno završeno 13. spravišće gradišćanskohrvatske mladine.

-Tiho-

Ognjogasna vježba s predstavnik iz trih zemalj

Publika je oduševljeno pratila folklorni program

KARTEŽ – Negda je ovo austrijsko selo, u susjedstvu Petrovoga Sela, bilo poznato i kot hodočasno mjesto gradišćanskih sel uza hatar. Mnoštvo ljudi je moglo skupadotji 15. augustuša na karteškoj bučuri, a pomolilo se je Bogu i Velikoj Gospi u karteškoj crikvi, na danu Vanebozeča Blažene Dvice Marije. I ljetos su pišaćili nekolikimi iz Pinkovca, Petrovoga Sela, a vjerojatno i iz Narde ter i Gornjega Četara.

HRVATSKI ŽIDAN – Ovo sridnjegradišćansko selo Vas poziva 19. augustuša, subotu, na Dan sela. Na programu imaju različite zabave, ne samo za odrasćene nego i za dicu. Bit će naticanje u kuhanju, nogometni turnir na malom igrališću, isprobat će se moći šikane ruke, a najmanje stanovnike čeka i predstava lutkarskoga kazališća ter tvrdjava za skakanje. Uvečer je folklorni program u kom će nastupiti domaće grupe, jačkari, tančoši, tamburaši. Seosko druženje se završava balom domaće zabavne grupe Mlada generacija.

SAMBOTEL – Na početku ovoga tajedna u našem gradu su tri dane trenirale reprezentacije ugarskih i hrvatskih vaterpolistov. Dvi momčadi su u pondiljak otpodne dospile u naš varoš ter skoro veljek krenule na trening. Uvečer, u organizaciji Društva olimpijskih čuvarov tradicij „Zoltán Halmay”, u klubu Abbazia su gostovali peljaći dvih kompanijov, a i neki igraći. Utorak zopet su skupa trenirale dvi grupe, a otpodne je bilo jur moguće i za publiku pogledanje hrvatsko-ugarske vodene borbe. U srijedu takaj su bile još na programu dvi trening-utakmice.

HRVATSKÉ ŠICE – Prve septembarske subote se organizira u ovom južno-gradišćanskom naselju Hrvatski i seoski dan. Kako je rekao načelnik sela László Kovács, na ov dan će šport, druženje kot i kultura imati glavnu ulogu pri nji. Otpodne od 14.30 se začme kulturni program zajedno s partneri Hrvati s kimi jur drugo ljetu dura prijateljstvo, zatim slijedi konjska parada. Uvečer će goste na balu zabavljati Mlada generacija iz Hrvatskoga Židana.

Fotonatječaj 2006.

Mađarski prosvjetni zavod (MMI) prvi put raspisuje fotonatječaj za narodnosti pod naslovom PROŠLOST I SADAŠNJOST NAŠIH NARODNOSTI.

I na taj način želi istaknuti kulturno bogatstvo i šarolikost Mađarske.

Ovogodišnja tema fotonatječaja: „Prošlost i sadašnjost naših narodnosti u građenoj kulturi”.

Uvjeti natjecanja:

1. Sudjelovati može svatko, bez obzira na životnu dob, zanimanje i mjesto prebivališća.

2. Kategorije:

Dokumentarne fotografije

Umjetničke fotografije

Reportaže

3. Jedan natjecatelj može poslati najviše 12 slika na papiru crno-bijelih ili u koloru, napravljeno bilo kakvom tehnologijom, uz slobodnu raspodjelu unutar tri objavljene kategorije.

4. Format slika mora biti 13x18 cm.

5. Na poledini svih fotografija trebaju biti čitljivo naznaćeni podaci, i to u skladu s prijavnicom: redni broj fotografije, ime autora, adresa, ime naselja ili točnije mjesto gdje je fotografija napravljena. Prijedlog je organizatora da se oni prvo napišu na samoljepivu etiketu, a zatim nalijepu na poledinu slike. (Bez navedenih podataka slike se neće ocjenjivati.)

6. Natjecatelji moraju popuniti prijavnicu čiji se podaci trebaju slagati s onima na poledini slika.

7. Uz odobrenje autora, Mađarski prosvjetni zavod slike želi zadržati radi arhiviranja. Radi kasnijeg korištenja materijala vodit će se prema zakonu o pravima autorstva.

8. Ocjenjivački sud bit će sastavljen od suradnika Zavoda i stručnjaka pojedinih nacionalnih manjina.

9. Organizator izložbe je Mađarski prosvjetni zavod. Otvorenje izložbe i nagrađivanje natjecatelja održat će se 17. prosinca 2006. na Narodnosnoj gali koja će se prirediti u Zavodu povodom Dana manjina.

10. Natjecatelji ne plaćaju nikakvu pristojbu za prijavu.

11. Nagrađivanje: 1. – 5. mjesta: umjetnički fotoalbum u vrijednosti po 5000 Ft, 10 posebnih nagrada s fotoalbumima u vrijednosti po 3000 Ft. Posebnih nagrada može biti i više, prema ostalim ponudama sponzora.

12. Kalendar izložbe:

Rok za dostavljanje slika: 1. listopada 2006.

Ocjenjivanje: do 20. listopada 2006.

Obavijest o rezultatima: do 30. listopada 2006.

Otvorenje izložbe: 17. prosinca 2006.

Ostale informacije:

Magyar Művelődési Intézet: 1011 Budapest, Corvin tér 8.

Marija Lukač, Tel.: (1) 201-5053;

Fax: (1) 225-6041;

e-mail: lukacs@mimi.hu.

Natječaj i prijavnica dostupni su i putem Interneta na www.erikanet.hu

Foto: Stipan Balatinac

Folklorni ansambl „Rokoko” iz Čikerije